

SLOVENSKI UČITELJ.

List za učitelje, odgojitelje in solske prijatelje.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca in velja 3 gld. za vse leto, 1 gld. 50 kr. za pol leta. Učiteljskim pripravnikom se daje za 2 gld. na leto. Spise, dopise in naročilno sprejema Ivan Lapajne, nadučitelj v Ljutomeru na Stajerskem. Oznanila, reklamacije in druge administrativne reči naj se blagovoljno pošiljati „Narodni tiskarnici“ v Mariboru v koroski ulici hiš. števil. 229.

Štev. 14.

V Mariboru 10. maja 1873.

I. letnik.

Slovenskim učiteljskim pripravnikom.

Že večkrat smo imeli v mislih, z bodočimi slovenskimi učitelji spregovoriti prijateljsko besedo. Danes se ta želja vendar polnuje. Sicer ne vemo ravno veliko novega povedati, vendar upamo, da nas bodo slovenski naši pripravniki, ki nam popolnem zaupajo, radi poslušali.

Vi, mladi sobrati, izvolili ste si težaven, a lep stan, ki Vam bode mnogo truda prizadeval, pa tudi več prijetnih trenutkov uživati dal. Težko se Vam bode ukvarjati z živo, nevedno mladino; pa veselilo Vas bode zaupanje nedolžnih otrok, katero bodo Vam vsikdar skazali, ako je bote z očetovsko ljubeznijo podučevali in k dobremu napeljevali. Pa pustimo to, o tem se bote že sami prepričali.

Da ste si ta stan izvolili, to naj Vam nikdar žal ne bo, akoravno tega morebiti niste iz notranjega nagiba storili. Ako se bote pa zanaprej vedno bolj in bolj s tem svojim poklicem sprijaznili, zagotovljamo Vas, da Vam bode ta stan čedalje ljubši. Tega se prepričate pri starejših učiteljih, katerim se je učiteljstvo prikupilo še v tistih časih, ko je bilo njih materijalno stanje še posebno revno. Prihodnost pa nam bode to poslednje gotovo zboljšala, kar smemo zaupljivo pričakovati.

Da bote pa Vi, bodoči učitelji v svojem poklicu dobro pre-skrbljeni za Vaše telesne potrebe — to vse odvisno je le od Vas v sedanji Vaši dobi. Vi ste ravno v teh poslednjih letih svojega šolanja „kovači svoje lastne sreče“. Leta Vašega pripravljanja za učiteljski stan bodo merodajna za Vašo boljšo ali slabšo prihodnost. Povejmo to v izgledu: Učiteljski pripravnik, ki mu ni mar za učenje, ne za spodobno, prihodnjemu učitelju dostojno obnašanje, dobi po dokončanih letih slabo pričalo, s katerim roma ves čas svojega življenja po širokem svetu, iskaje

si dobre službe. Slabo spričalo, a vrh tega še prazna glava človeka še nikdar priporočilo ni. Gleda pa se dandanes edino le na spričala, in sicer na šolska spričala. Zarad tega bi Vam iz prijateljstva najgorkeje priporočevali, da se z dušo in telom poprimete v teh poslednjih letih pridnega učenja, katero Vam bode podlaga vsemu drugemu učenju v praktičnem življenju. Pomisliti Vam je, da je od Vašega sedanjega učenja odvisno Vaše spričalo zrelosti kakor tudi učiteljsko spričalo. Kdor je dobro podkovan zapustil uč. pripravništvo, temu tudi izpit za učiteljsko spričalo ne bode delal sivih las. Na dalje je vsakemu mlademu človeku pomniti, da le v mladosti je čas učenja. V poznejih letih zgubi najtalentiranši mladenič tisto čvrsto moč, in razun tega pridejo druge skrbi, ki ga odvrtačuejo od temeljitega učenja. Mlad človek je sicer živ i ljubi svobodo. Težko mu je toraj, da je neprenehoma navezan na dolgočasne knjige, na stroge disciplinarne šolske postave in ukaze. Res je; vendar je tu treba ravno učiteljskemu pripravniku zatajevati svojo živo naravo, živa mlada leta. Vsaj bode po dokončanem šolanju užival več svobode, katero so nove šolske postave učiteljem privoščile.

Pri učenju bi slovenskim učiteljskim pripravnikom priporočili posebno naš mili slovenski jezik. Vsak omikanec mora znati temeljito v besedi in pismu vsaj en jezik. Ako je učitelj le polovičarsko izurjen v tem ali onem jeziku, jako težko shaja; neznanje jezika mu je v kvar in sramoto. Na dalje je za slov. učiteljske pripravnike, katerim se žalibog skoro po vsem le nemški razlagajo razni predmeti, zelo koristno, da bi imeli poleg nemških učnih knjig tudi slovenske, ktere naj bi doma marljivo prebirali in se s tem vadili v tistem jeziku, kateri bode njih učni jezik v praktičnem šolskem življenju. H koncu bi imeli za naše slovenke kandidate še nekaj besedi, in to za tiste, ki bodo po minolih 3 mesecih stopili v javno življenje. Pred vsem si poiščite službo v slovenski domovini, ktera Vas tako silno potrebuje. Ne idite na tuje sedaj, ko slovenska mladina, Vašega uka želi in potrebuje. Na dalje poiščite si prvo službo tam, kjer najdete vsaj dobrih kolegov, zvestih prijateljev. Ako pride mlad učitelj k slabemu tovarišu — po njem je. V javnem življenju bodite potem delavni, ne samo v šoli, ampak tudi odrastle ljudi podučujte, kjer le morete. Pred vsem pa ne zabite, da ste sinovi slovenskih staršev. Slovenskega jezika in slovenskega naroda — ne sramujte se ga nikdar!

Ustrahovalna pravila namesto šibe.

Priobčil A. Šket.

(Dalje in konec.)

43. Bil je neki dan prav premeten mož poprašan, kaj bi najtežje, zraven pa tudi najslavnejše pri človeku bilo.

Ker pa po mnogih odgovorih vendar le ni mogel pravo zvadeti, poreče: „Molčati“, to je, ne pred govoriti, dokler potreba ni. Videti hočem tedaj, koliko učencev je med vami, ki znajo molčeči biti celó do konca šole.

44. Imel sem že učence, ki mi jih celi čas šole ni bilo treba opominjati, naj bi mirni bili. To tudi danes od vas zahtevam in vprašam, ali vam ne bo moč to storiti?

45. Hoče I. z L. se pogovoriti, naj to zunaj šole stori; kajti pri svojevotljnem pogovarjanju se vsi drugi le motimo!

46. Nekdo bi imel delati, pa je spal —

„	„	„	jesti,	„	„	se kugal —	} je bilo to prav?
„	„	„	pisati,	„	„	računil —	
„	„	„	računiti,	„	„	skakal —	

Vi imate paziti, pa ste nepokojni; je li to prav!

47. Opazujem učenca, ki je danes predrzen, nepokojen. Vprašal ga bom po šoli: „Kteri dan i ktero uro sem mu kaj takega storiti veljeval?”

48. Modri otroci so v šoli pazni i mirni, ne da bi jih učitelji k temu opomniti morali. Bom videl, ako imam samo le modre učence.

49. Ako učenec v šolo pride, posebno kadar že odmolimo, spodobi se, da se obnaša tako, da ga je njegov angelj varh vesel. Če je pa predrznega vedenja, zasluži ime: „Porednež“. Fej te bodi, to bi za vsakega grdo bilo!

50. Učenec, ki se vedno ozira, pogovarja, tedaj zoper mojo voljo ravna, se mora mahoma na ta odločeni kraj postaviti, kjer besede osramotenja vidite: „Kraj obsojencev!“ Učitelj resno poreče nemarnemu učencu: „Tje se postavi in glasno svoje, odločeno Ti mesto čitaj! Dobro, dokler poboljšanja ne zagotoviš, boš tega prostora gospodar — gospodinja!“

51. Hvala Bogu, dosti otrok sem podučeval, ki so iz šole izstopivši svoj vrli poklic našli, ter so zdaj slaviti gospodje — nekatere so čislane gospé, nekteri so pošteno imenovani kmetje — da tudi pridne gospodinje se nahajajo, ki so s posli, t. j. hlapeci in deklami prav zadovoljni.

Kaj menite, ljubi otroci, od kod ima ova občna zadovoljnost svoj vir? Glejte, v šoli so se lepega vèdenja, snage i reda privadili. Ali mi danes obljubite tudi vi, se tega trojnega zvesto držati?

52. Če se zgubi kakošna reč, ki jo težko pogrešamo, se vendar le, ako jo s skrbjo iščemo, najde; zgubljenega časa pa nikdar več ni nazaj!

53. Kterega otroka Bog i tudi pametni ljudje bolj čislajo, tega, ki je zalo nališpan, zraven pa spačenega i nemirnega obnašanja, ali otroka, ki je pohlevnega i spodobnega obnašanja, če tudi revno obleko nositi mora? Oh, vêdite se tedaj bogoljubno i pošteno!

54. Kedar se memogredé na cerkveni stolp ozrete, gledate navadno rumenkasta kazala, ki čas na uri s komej zapaznim pomikanjem oznanujeta.

Ktero žlahtno, rumenkasto kovino umetniki vzamejo, da napravljajo denar, toliko kinča, mnogo dragocenosti i krasotine? Kazala na urah pomenijo posebno „zlati čas mladosti“, ki se pa z vednem opominovanjem v šoli tratiti ne sme!

55. Dragi moji otroci! Li ne slišite mnogokrat ljudi čez slabe čase toževati? — Glejte ljubi moji, časi nijso slabi — marveč graje vredni so ljudje, ki se nijso v mladosti naučili, dragi čas v svoj lastni prid obračati; osórnost i prepiri — krivica i sebičnost nič dobrega roditi ne more — vsi ti žalostni primerljeji pa iz gole nevednosti nastajajo.

56. Otroci, vi ne žalite samo učitelja, ki po očetovsko za vas skrbi, kadar se lepovêdno ne obnašate; timveč vi žalite — Boga — Gospoda vse popolnosti. Bodete li pred njim za to lahek odgovor enkrat imeli?

57. Najmanjša trohica kakega strupa lahko vsem, ki hrano v skledi zajemajo, hitro smrt vzrokuje, ako se jim urno i modro ne pomaga. Glejte preljubi! najmanjši nemir napravi gostokrat vam, vsem in celemu nauku škodo, ki se povrniti ne da.

Učitelji tedaj morajo brez odloga in previdno vsako trohico nemira zadušiti, če tudi jim to dosti truda prizadene! Je-li mi pripoznate to resnico!?

58. Kaj menite, ali je črno in belo vse edno? — Glejte, učiteljem tudi ni vse edno, da bi si poredneže ali pa zveste, modre in bogaljubne podložnike v državi izgojili; kajti poredneži so domovini sramota in služijo občinam v strah i trepêt.

59. Prestavljenje učencev, da se ne sezuanijo preveč, je tudi gotovo dober pripomoček za potrebni mir v šoli.

60. Preglasno prednašenje učiteljevo vzrokuje, da so učenci nepokojni. Prednašaj tedaj tako, da te vsak otrok slišati zamore. Zapaziš pa nemir, postoj — da se zopet vmiri.

Opomba. To bi bilo 60 raznih kaŕipotov, ki bi naj učiteljem le za splošno merilo služili; kajti dober šolnik jih zamore dosti več i bolj umetno lahko sestavi. Meni so že ovi naštet i pri podučevanju šolske mladine jako dobro služili — koliko več se je nadejati, da bodo stavki, še bolj izvrstno vredjeni, občnemu šolskomu pridu pripomogli in učitelju na težavnem polju poduka vstrezali!

Fizika v narodni šoli.

VII. Šolska ura.

Tu imam dve enako veliki stekleni plošči, kateri položim druga na drugo. Ako pa hočem šipi zopet narazen vzeti, ne gre to tako lahko. Se bolj težko se plošči ločite, ako ju pred z vodo zmočim. Tu imam zopet malo vago (ako učitelj te priprave v rokah nima, naj jo vsaj na tablo narisa); namesto ene skledice obesil bom stekleno ploščo, katero bom postavil tako nad vodo v tej posodi, da se bode plošča ravno vode dotikala. Pred pa moram napraviti ravnotežje, t. j. v skledico denem toliko teže, kolikor tehta plošča. Ako pa hočem, da se plošča vzdigne od vode, bode treba še nekaj vteži v to skledico naložiti. Kaj sklepamo iz tega? Plošče in voda se med saboj tako jako sprejemajo. To lastnost ali moč, ki jo imenujemo sprijemnost (adhaesio), zapazujemo pri več telesih. Ako vtaknemo roko v vodo, se roka zmoči. Zakaj? Med vodo in roko deluje sprijemnost. Da se telesa med saboj sprijemajo, to jako koristi; kako bi mogli sicer kaj prilepiti in zlimati? Pri pisanji, risanji, malanji se tudi črnilo in barve sprijemajo s papirjem. N. pr.: Ako bi bili pred stekleno ploščo namazali z oljem ali kakovo tolščo, bi se vode kar nič prijela ni bila. Med vodo in oljem je namreč malo ali nič sprijemnosti. Zato se olje in voda ne moreta tako zmešati, kakor druge tekočine.

Če mastno roko v vodo vtaknemo, ne prime se voda skoraj nič. Zdaj mi tudi lahko razložite, zakaj ne morete pisati na papir, katerega ste z oljem polili? Kam ne smete tedaj papir polagati, ako hočete, da bode rabljiv. Večkrat ste videli, kako race, gosi in drugi tiči po vodi plavajo, se v vodo potapljajo, pa vendar niso mokre, in se jih voda ne prime. Kako je to? Ti tiči si namažejo perje z nekako tolščo, katero imajo v žlezi konec telesa, zavoljo tega se jih voda ne prime. Mislimo na sladkor in vodo ali tudi drugo tekočino. Sladkor celó posrka vodo v sé! Če je pa dosti vode in malo sladkorja, vrine se voda tako zeló v sladkor, da ga razkroji na drobne delce, katerih v vodi še celó ne zapazimo. Tedaj rečemo, da se je sladkor v vodi razstopil. Tako sprijemanje teles imenujemo potem razstopljivost.

Med trdnimi telesi so zmirom male luknjice in cevi, ki so večkrat tanke kot las; imenujejo se zategadel tudi lasovite cevke. Vsled sprijemnosti se v take cevke vrivajo in na kvišku vzdigujejo različne tekočine, ki so spodaj pod takimi luknjičastimi telesi. Iz tega si razjasnujemo, kako sušilni papir tinto pije, kako olje v svetilnicah in svečah goreti more. Iz te lastnosti teles nam je razumljivo, zakaj so stene in zidovje tako vlažne pri nekterih hišah, ki so sezidane iz luknjičevega kamenja in postavljene na mokrotna tla.

Nekaj o nedeljski in napredovalni obrtniški šoli na deželi.

(Dalje.)

Poleg tega je tudi primeroma okus, čutstvo za lepoto (lepočutje) bolj gojiti. Ne tajimo, da se o tem v pretekli dobi ni nič storilo, toda tu se je le bolj na posamezno gledalo, in krog je bil jako omejen. Sedanja doba zahteva v vseh krajih, pri vseh izdelkih ličnost, brhkost in čistost. Na deželi bivajoča prodajalka in napravljalka robe ali blaga za lišp brez okusa je zgubljen, in na deželi bivajoči čevljar in krojač morata svoje izdelke po novi obliki ali načinu izdelovati; kratko rečeno: zavest za podobo, obliko in barve zahteva temeljitejšega izobraževanja. Dalje je potrebno večje in čvrsteje gibanje duha, stanoviti pregled časovnih razmer, urno in drzno poprijemanje ugodne okoliščine, naglo opuščanje neugodnega stanja in pregled vsega, kar je kupčijsko v zvezi z delom. S kratka: razumni delavec ne sme več od rok do ust živeti, on mora ves trg od surovega blaga do popolnega izdelka pregledati in zasledovati. On ne sme po stari šegi delati in se zastaranih podob držati, ampak se more naglo novega poprijeti po izreku: „Nikdar nismo prestari, da bi se nam ne bilo treba in bi se ne mogli kaj novega in boljšega učiti!“ Znano je, da tisti, kateri se novega z vso silo duha oklene in zna v svoj prid obrniti, si je že dostikrat temelj položil k obilnem bogatstvu, ter si potem doma z varčnostjo pridobiva, kar se drugi na tujem le posebnemu naključju zahvaliti mora. Opravilne razmere so se po rabi strojev toliko predrugačile, da posamezna opravila in rokodelstva že zginjajo, druga pa veliko prikrajšanje trpé in se bodo gotovo tudi s časom popolnoma zgubila. Kdor se svojeglavno na svoje rokodelstvo vpira, ter prednosti delovanja strojev v svoj pošteev privzeti noče ali ne razumè, se gotovo ne sme pritožiti, ako ga kolo časa pokonča. Od kod izvirajo navadno pritožbe rokodelcev? — Oni ne znajo prevala svojega opravila pri obrtniji najti, ter ne razumejo prednosti prevala v svoj prid obrniti. Ako že mali napredek zahteva zvedenosti in ročnosti, koliko še le popolnoma opuščanje slabega in poprijemanje boljšega! K temu pa je treba bistre glave, prosto razsodkov, ročnosti mišljenja, pregleda, preračuna razločitve prave mere pri vsem, čvrste vaje pri obnem poznanstvu, opazovanja stanu, dogodeb itd.

Za pravo in miselno omikanost se je treba prizadevati; središče vsega podučevanja in izobraževanja prenašati le na spomin je velika krivica, kterež dosedanja nedeljska šola nikakor ni v okom prišla. Navod do pravega mišljenja je jako zanemarjen; kaka lenoba duha, kaka topost in slabost v razum-

ljenji, pa tudi kaka mlačnost in neveselje se nahaja pri mlajšem ljudstvu, in pomanjkanje lastnega nagiba in veselja do napredka; nasproti pa kako preobilje, in strastno hlepenje po veselicah, dobrih voljah in zabavah! Taki mladež gotovo ne more sedanje prevažne naloge uspešno rešiti, k večemu če ostane pri starem kopitu ter opravlja vse brez glave in brez svéta po starem izročilu in navadi. Kdo se že ni prepričal o brezštevilnem pomanjkanji lastnega namislika pri naših mojstrih, kadar je šlo za kaj boljšega! Pa tudi gledé pravnosti, značajnega obnašanja, previdnosti, natančnosti, pravičnosti od mojstrov in oglednikov po večih delalnicah nasproti delalcem je dosti nepomankljivega. Velike pazljivosti in skrbi vredna je toraj ta stvar za državo, ktere dolžnost je, skrbeti za srečo in blagor vseh državljanov, pa tudi za vse dobro misleče, ki naj pospešujejo in podpirajo z dobrimi sveti in deli to prevažno početje, kjer gre za obstanek ali neobstanek vsega, v svoji zgodovini toliko čislanege stanu.

Treba je, da je rokodelec s kupčevalsko-premišljevalnem razumom bogato preskrbljen, da zamore vse po kupčiji, po zakupu in prodaji se mu ponunjajoče dobičke v svoj blagor porabiti; da zamore pregledati trg, potrebno je, da zna brati in da razume zadevajoči gospodarski in obrtniški list; da more potrebni denar dobiti, naj pristopi k kreditnim napravam in hranilnicam, ter naj si zna dobitke povžitnega društva v svoj prid obrniti. On mora narejati račune ter svoje knjige na lahko umevni način spisovati. (Konec sledi.)

Šolsko blago.

(Iz zemljepisja).

Število prebivalcev svetá znaša okoli 1380 milijonov. Reči pa se more, da je morebiti komaj četrтина vseh šteta. Od teh milijonov spada jih na

Evropo s	178.130	geograf. štirij. miljami	302,000.000,
Azijo s	796.005	" " "	794,500.000,
Avstralijo s	161.105	" " "	4,500.000,
Afriko s	543.570	" " "	193,000.000,
Ameriko s	747.680	" " "	86,000.000.

London, glavno angleško mesto, šteje 3 milijone in 251.800 prebivalcev; Pariz, glavno francosko mesto 1 milijon in 794.300; Dunaj, glavno avstrijsko mesto, s predmestij in predtrgi 833.855, Berlin, glavno mesto Prusko 825.389.

Na vsej zemlji prebiva toraj 1.380.000.000 ljudi. Od teh jih je 380.000.000 kavkaziškega, 580.000.000 mongolskega, 200.000.000 etiopskega, 220.000.000 malajskega rodu, in 1.000.000 je Indijanov v Ameriki. Govoré 3064 jezikov in so 1000 različnih ver. Vsako leto umré 33.333.333 ljudi, vsak dan 91.954,

vsako uro 3730, vsako minuto 60, vsako sekundo eden človek. Zguba po smrti nadomestuje se z enakim številom rojencev. Srednja starost se računi na 33 let. 4. del vseh ljudi umrje pred 7. letom in polovica pred 17. l. Od 10.000 ljudi doživi le eden 100 let; od 50 le eden 80 let in od 100 lj. le eden 75 let. Oženeni ljudje živé dalje od neoženelih, veči tudi dalje od manjših. Od 100 oseb se jih oženi (omози) samo 65. Spomadi rojeni otroci so najkrepkejši. Rojstev in smrti se več po noči pripeti nego po dnevi. Osmina moških je ugodna za vojaško službo.

Slavjani so:

Slovenci katerih je blizo	1,151.000,
Hrvati "	801.000,
Srbi "	5,294.000,
Bolgari "	6,000.000,
Čehi "	4,414.000,
Slóvaki "	2,753.000,
Srbi lužički "	142.000,
Poljaki "	9,365.000,
Gališki Rusi "	2,000.000,
Rusi "	52,184.000.
	Skupaj 84,114.000.

Dopisi.

Iz Šmarja pri Jelšovcu. V sedanjem veku je tako rekoč borba za smrt in življenje. Vse napenja svoje moči, bodisi učenjak, trgovec ali rokodellec, tako, da nobeden nima časa brigati se za drugega. V tem so se pa vendar sporazumeli, da imajo vsi eno načelo, namreč „naprej“! Ali si bomo učitelji drugo načelo iskali? O ne! saj že stojimo pod ravno tisto zastavo. Da pa kaj tehtnega storiti moremo, moramo se združevati, ker le v združbi je moč in življenje. Društev je v sedanjem času sila veliko; nektera so v občini korist, druga pa pomagajo le samo sebi. Za vsa druga društva se učitelji ne moremo in ne smemo veliko brigati; za nas je v prvi vrsti učiteljsko društvo najpotrebnejše in najkoristnejše. Mi moramo pomagati drug drugemu, da pretežko nalogo lože izvršujemo. Nikdo te ne more prisiliti, da bi stopil v učiteljski stan, pa ako si enkrat učitelj, je vendar tvoja sveta dolžnost, da svojo nalogo vestno izpolnuješ. Na kaki način je pa mogoče, da drug drugega podpiramo? Lepše prilžnosti ni nikjer, kakor pri zborih učiteljskih društev; kajti oni so šole, kjer je vsak učitelj in učenec ob enem.

Pred nekoliko dni se je več učiteljev iz našega okraja zbralo v Šmarji. Vsi so blago misel, da bi si osnovali učiteljsko

društvo, veselo podpirali. Tedaj le naprej; dolgo ne čakajmo več, kajti kolo časa teče neprestano in silno hitro. Veseli nas močno, da se nam bodo učitelji Rogaškega okraja pridružili, kakor so obljubili. Z veseljem pričakujemo trenotek, v katerem se bomo prvokrat po bratovsko pozdravili, kar mislim da se bo kmalo zgodilo.

F. J.

Iz Slovenskega Štajera*). (Revščina slov. učitelja.)
Došel mi je te dni Vaš prav zanimivi list „Slovenski učitelj“ v roke. Oh naj bi si ga pač vsaki slovenski rodoljub brez mudno naročil!

Misleč na mnogotere sredstva, po katerih bi si ta važni novi časnik naročiti zamogel, mi od prevelike nejevolje kri v obraz šine i po celem životi zagomizi — ker me osoda že celih 28 let neprenehoma trpinči češ: živi ali umri — čeravno sem ta čas toliko neutrudeno v cerkvi i šoli v občni prid delal. Porok tega so pisma javne pohvale vseh šolskih nadglednikov, ki so mi jih poslali. V tem trenutku tedaj se me neka srčna tesnost poloti, i jok posili, videti šestero, zaradi revščine na pol gôlih i gladu prebledenih, še celo nezmožnih otročičkov, i glasno zdihujem: „Celo nemogoče mi je v tolikih zadregah o tej naročbi misliti.“ Premnogo stopinj sem storil, da bi si stanje zboljšal, — iskal milo proseči že povsod pomoči, od koder sem se v svojih stiskah gotovo je nadejal — a žali bože — brez uspeha — brez koristi!

Poslednjič sem se obrnil s prošnjo na gospoda . . . v . . . naj bi skusil blagovoljno pri znanih gosp. prof. i učiteljih za kakova že ponošena oblačila i perila priporočiti me — toda — nič — nemila osoda je meni i moji vsega pomilovanja vredni družini določiti sklenila: „trpi“!

Taka vez med sobrati pač ni hvale vredna!

V pesmi ranjkega F. Malavašiča pak zasledujem jako pomeljivi odstavek, po katerem naj bi se ravnali slov. učitelji:

Bratje, naroda cvét,
Ves nas zdaj gleda svét,
Čujmo zvestó;
Eden za vsacega,
Vsak pa za ednega
Stojmo trdnó!

Male šolske kritike.

(„L a i b a c h e r S c h u l z e i t u n g - i .“) V 8. številki svojega lista, ktere ga ste g. pl. Gariboldi & Comp. osnovali proti svojem prepričanju in le samo na vladne želje in povelje, Vam je gotovo gradiva zmanjkavalo. Da ste pa svoj „kulturni“ časnik napolnili, začeli ste naš list marljivo od vr-

*) Iz prijateljskega pisma.

ste do vrste prebirati in preiskovati, kje bi bila kakošna „tiskarna“ pomota, ali kaj drugega, kar je vrednik prezrl, da mu to očitate po židovsko surovo. Že enkrat ste bili tako nesramni, da ste vredniku očitali nevednost, ko je stavec namesto „u“ „o“ postavil. Ali zdaj pa gre Vaše „omikano“ kritovanje še dalje. V oči Vas vedno to bode, da mi namesto ljudske šole „narodno“ šolo pišemo. Morate še Srbe, Čehe in Ruse okregati, da tako govore in pišejo in jim nasvetovati, kako se edino dobro „Volksschule“ v slovanskem jeziku glasi. Potem morate pa tudi nemške pedagoge zmerjati, da tako glasno vpijejo in z debelimi črkami pišejo „deutsche Nationalschule“. Vi bi tudi radi na Kranjskem osnovali „deutsche Nationalschulen“ — pa to — si mislite — žalibog ne gre, in zavoljo tega se jezite nad „slovensko narodno šolo“. — Naša „fizika v narodni šoli“ Vas tudi strašno bode, in Vi ste našli v njej „empörenden Unsinn“, kakoršnega more le „ein unglückseliger nationaler Physiker“ „z brezvestno površnostjo“ pisati.

Hudobna „Schulzeitung“! Nesramno brezvestno in krivično je Vaše napadanje, ki meri samo na to, da bi naš list ogrdili pri svojih čitateljih. Vse Vaše očitaje je podobno argumentiranji starih „scholastikov“ in nas spominja na vprašanje: Koliko angelev more plesati na koncu igle? (Ker so tako radi prepirate, rešujte taka in enaka vprašanja, ko menda za take reči časa dosti imate.)

Vaše očitaje Vam zavračamo s sledečim:

Naša „fizika“ ni nikakoršna prestava iz ktere nemške knjige; tega nam nikdar dokazati ne morete. Pisatelj „fizike“ tudi ni nikakoršen nevednež v tem predmetu; Vaš učeni (?) „fizikalčni suplent“ se pa tudi sam s svojo učenostjo blamira, kakor bodo videli č. čitatelji iz sledečega:

V naši „fiziki“ nismo pisali, da je samo to, „kar slišimo“, telo, ampak rekli smo med drugim: Vse, kar vidimo, otipamo, okušamo, vohoma in slišimo itd.

„Zvok“ res ni telo, tega nikdar trdili nismo, „Zvok“ je v fiziki le prikazen, ktere pa tudi prav za prav ne slišimo, t. j. s našim posluhom ne občutimo; kajti občutiti (iz stališča prirodoznanstva) moremo le kaj telesnega, in to je pri „zvoku“ zrak. Tam, kjer je glas, zvok je tudi zrak, in kedar koli s posluhom kaj občutimo, smo s tem osvedočeni o nazočnosti zraka in o nazočnosti telesa, kateri vzrokuje zvok, t. j. gibanje zraka, kateri udaja na naše uho. Smemo toraj trditi, da se po posluhu prepričamo o nazočnosti telesa. To pa velja tudi o drugih čutih. V vseh „fizikah“ so pa tudi glasi, da vse to, kar po naših čutih sezvedamo, imenujemo „naravo.“ In kaj je narava drugega nego množina vseh teles. Se ve, da so s telesi tudi prikazni združene. —

Vi očitati na dalje, da je „zvon potapljevec“ neprimeren izgled pri razlaganji neprodornosti, in da učitelji tega „zvona“ še sami dobro ne poznajo. Presneto malo zaupate slovenskim učiteljem! Tako nevedni pa še niso! Sicer je pa ta izgled prav praktičen, lahko razumljiv in mi sami smo ga takrat popisali. Zato je pa tudi omenjen skoro v vseh šol-

skih učnih knjigah za ta predmet. Da smo mi slabo razlagali „težo in gostot“ teles, to more reči samo tak kritikar, kateri vse z blatom grdi, kar je slovenskega, in to so ravno vsi sodelalci Vašega lista. Vi mislite, če se pri gostoti primerja „voda“ z „lesom“, da je to greh proti načelom fizike. Nikakor ne. Les ima faktično manjšo gostoto od vode, to se bere v sleherni fiziki. Da ta manjša gostota izvira od večje luknjičavosti lesa, to je gotovo. Vsaj imajo telesa sploh manjšo gostoto edino le vsled večje luknjičavosti, ktera je občna lastnost vseh teles. Vsa telesa od zlata, živega srebra, svinca, srebra itd. do toplovine in plute, so manj goste od platine le vsled luknjičavosti.*) Ali ni mar to res?

Razne novice in drobtine.

(Skupščina slovanskih pedagogov) bode — kakor piše „Napredak“ — letos meseca avgusta v Beču in to prav za gotovo. Delajo se že različne priprave, pri katerih slovanskim učiteljem posebno pomagajo razna dunajska slovanska društva, ki bodo vdeležencem zbora preskrbele brezplačna stanovanja.

Dnevni red in dan zbora se bode v kratkem objavil.

(V zadevi vnanjih okrajnih šolskih svetovalcev) je minister za nauk in bogočastje zarad odškodovanja stroškov za potovanje in živč sledéčo ukrenil: Zarad odškovanja poti naj se tam, kjer ni železnice, račun 1. gld. za miljo. Ako se kdo po železnici vozi, povrnejo se stroški za vožnjo v 2. razredu. Ako se je več kot en dan z vožnjo vred zamudilo, dobi se 1. gld. 50 kr. odškodnine za živč. Za vsakega pol dneva zamude sicer pa samo 1 gld. za taisti čas.

*) Samo „lesne snovi“ pa v naravi ni; razun če jo Vi izdelujete. Ali nas fizika ne uči tako? Da ne bi mi in naši sodelalci razumeli, kako grom nastaja, to je zopet predrzno Vaše netolcovanje; mar mislite, da so le nemčurji vsegavedui? Pa vsāj je pri „domovinskem nauku“ prav na 139. strani povedano, da je grom bliska glas. Sicer bi pa Vi tudi v Vaši veliki zagrizenosti do našega lista ne smeli pozabiti, da mi pišemo samo „učilni načrt o nauku domovinskem, a ne obširnega matematičnega, fizikalčnega, itd. zemljepisja. Nadalje ste „vodena“ in „ogujena strela dve različni električni prikazui; tega nam pač ne morete tajiti. Ali niste čitali knjig, v katerih se v tem razloček dela? Ali ne poznate različnih nasledkov vodene strele od ognjene?

Gledé tega pa, kako se oblak utrga, nam pa Vi blagovolite to obširno razložiti. Mi smo to na kratko povedali, kakor smo se ravno v tem načrtu namenili. Da bote naš „učilni načrt o nauku domovinskem“ še dalje pretresovali, nam bode jako ljubo. To pa Vam že naprej povemo, da krivice ne bomo nobene požrli, ter tako povračevali, kakor Vi posojujete. Namenili smo se sicer bli, Vam ne odgovarjati na Vaše hudobne napade. A ker bi se sicer Vi v svoji nemčurski ošabnosti utegnili domišljevati, da smo se že zbal pred Vašo togoto, odločili smo zopet svojim čitateljem odkrivati Vaše jezične bedarije.

(Ministerstvo za nauk in bogočastje) je izdalo novo prepoved, da se v narodni šoli ne smejo rabiti druge knjige, nego one od ministerstva dovoljene. Mislimo, da se zlasti nemški učitelji v tem najbolj pregrešujejo.

(V Mariboru) se je 1. maja ustanovilo okrajno učiteljsko društvo za mariborsko okolico. Živilo mnogo let na korist učiteljev in šol!

(V Ptujju) bodo 15. t. m. imeli učitelji iz spodnjega Štajera majnikova veselica, h kateri se pričakuje iz bližnjih okrajev mnogo narodnih učiteljev, zlasti iz ptujskega, mariborskega, sv. lenartskega, rogačkega, ormuškega, ljutomerskega in dr. okrajev.

(Poslano) G. vrednik „P. Zeitschrift“ v Gradcu se vedno jezi nad naseljenimi slov. učitelji na Štajerskem, ter jim s tem hoče reči: Vi naseljenici imate molčati. Ta gospod je pa sam tak naseljenec, kajti v imeniku štajerskih učiteljev od l. 1872. beremo na strani 8.: „Franz Glauz, Lehrer, gebor. zu Dittersbach in Böhmen.“ Pa vsaj Nemec pravi: „Ja, Bauer itd.“ — toraj le tihi bodimo. Bl. P., učitelj naseljenec.

(V Ljutomeru) je imelo 8. t. m. okrajno učiteljsko društvo zbor, o katerem bomo prihodujč poročali.

(Najavoejša novica kranjskim učiteljem:) Kranjske šolske postave so sankcionirane. Uradna „Laibacher Ztg.“ prinaša sledeče poročilo: „Nj. c. kr. ap. Veličanstvo je z najvišim sklepom od 29. aprila t. l. zakonskima osnovama, katere je kranjski deželni zbor sklenil, in sicer a) o uredbi ustanovljenja, vzdrževanja in obiskovanja javnih ljudskih šol in b) o uredbi pravnih razmer učiteljskega stanu na javnih ljudskih šolah — svoje najviše potrjilo podeliti blagovolilo.“

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Učiteljska služba v Konjicah (4 razr. šola) s 500 gld. in stanovanjem (ena velika soba). Prošnje na kr. šolski svet do 20. maja. Podučiteljska služba pri Kapeli s 400 gld. in stanovanjem. Prošnje do 18. maja pri krajnem š. svetu pri Kapeli (pošta Radgona).

Na Kranjskem: Učiteljska, orgl. in cerkov. služba v Vačah v 300 gld. Prošnje do 15. maja na ckrajni šolski svet v Litiji. Podučiteljska služba v Planini s 300 gld. in stanov.

Premembe v učiteljskem stanu po Slovenskem.

Na Štajerskem: G. Kašpar Vrečar zatrdni nadučitelj v Teharjah; g. Jakob Ulčar zatrdni učitelj v Dobji; g. Jakob Vodlak učitelj v Sevnici; g. Ježe Vidie zatrdni nadučitelj v sv. Pavlu pri Celji; g. Jože Kranjec učitelj v Polensaku; g. Gr. Poljanik podučitelj pri sv. Lorencu pri Mariboru; g. Martin Malekovič učitelj v Škalah; g. Ign. Cizel zač. nadučitelj in Val. Bronce začasni učitelj v Šoštanju.

Listnica opravištva: Gg. naročnike, katerim ne dojde kaka številka, prosimo naj jo v nefrankovanih pismih rekla m u j e j o.

Založnik J. Lapajue.

Za vredništvo odgovoren F. Breier. — Tisk „Narodne tiskarne“ v Mariboru.